

ЗНО в картинках: українська мова

ЗНО
КЛУБ

ЗВУК

ГОЛОСНИЙ

НАГОЛОШЕНИЙ

НЕНАГОЛОШЕНИЙ

ПРИГОЛОСНИЙ

ТВЕРДИЙ

М'ЯКИЙ

ДЗВІНКИЙ ГЛУХИЙ

ДЗВІНКИЙ ГЛУХИЙ

ЛІТО [Л' ІТО] СИНІ [СІН' І]

Я, Ю, □ [ЙА] [ЙУ] [ЙЕ]

Ї [ЙІ] ІЖАК

→ ПІСЛЯ ● МРІЯ [МРІЙА]

[ЙІЖАК]

→ НА ПОЧАТКУ СЛОВА ЯМА [ЙАМА]

→ ПІСЛЯ ' П'ЯТЬ [П'ЯТ']

Я, Ю, □ В ІНШИХ ВИПАДКАХ [У] [А] [Е]

ПОМ'ЯКШЕННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО
ПРИГОЛОСНОГО ПЛЯМА [ПЛ'АМА]

Щ [ШЧ]

ДЗ, ДЖ [ДЗ] [ДЖ]

ЩУКА [ШЧУКА]

БДЖОЛА [БДЖОЛА]

ПОДВОЄННЯ ТА ПОДОВЖЕННЯ ЗВУКІВ

ЖИТТЯ [ЖИТ':Я]

СОННИЙ [СОН:ИЙ]

ДОБЕРИ ПЕРЕВІРОЧНЕ СЛОВО!

НІГТІ

[НІХТІ]

НІГОТЬ

ЛЕГКИЙ

[ЛЕХКИЙ]

ЛЕГЕНЬКИЙ

Поділ приголосних звуків за участю голосу

Соно́рні	Словесний ключ “Ми Не Вале́Рій”	9 звуків	[м], [н], [н'], [в], [л], [л'], [р], [р'], [й]
Шумні	Словесний ключ до дзвінких приголосних складіть самостійно	11 звуків	Дзвінки [б], [д], [д'], [з], [з'], [д̄з], [д̄з'], [ж], [д̄ж], [г], [г']
	Словесний ключ “ЧуК Пи́Ше Ци́ Фо́КуСи Ти́Хо”	12 звуків	Глухі [п], [т], [т'], [с], [с'], [ц], [ц'], [ш], [ч], [к], [х], [ф]

Поділ приголосних звуків за місцем творення

Губні	Язикові	Глотковий
[б], [п], [в], [ф] [м]	[д], [д'], [т], [т'], [з], [з'], [с], [с'], [д̄з], [д̄з'], [ц], [ц'], [р], [р'], [л], [л'], [ж], [ч], [ш], [д̄ж], [й], [г], [г'], [к], [х], [н], [н'], — носові	[г]

Поділ приголосних звуків за твердістю-м'якістю

Тверді	М'які
[б], [п], [в], [м], [ф], [ж], [ч], [ш], [д̄ж], [г'], [г], [к], [х], [д], [т], [з], [д̄з], [с], [ц], [л], [н], [р]	[д'], [т'], [з'], [д̄з'], [с'], [ц'], [л'], [н'], [р'], [й]

«Цап хоче фісташки»...

Такі у тварини панські замашки!

Втім, задуми у нього не лихі.

Просто звуки він зібрав глухі.

- У першому реченні віршика зібралися всі глухі приголосні: [Ц, П, Х, Ч, Ф, С, Т, Ш, К].
- Всі інші приголосні – дзвінкі.

СПРОШЕННЯ В ГРУПАХ ПРИГОЛОСНИХ

ВІДБУВАЄТЬСЯ

-СН — СН-

ЧЕСТЬ - ЧЕСНИЙ

-СП — СП-

ЩАСТЯ - ЩАСЛИВИЙ

-ЖДН — ЖН-

ТИЖДЕНЬ - ТИЖНЕВИЙ

-ЗДН — ЗН-

ПРОЇЗД - ПРОЇЗНИЙ

-ЗКН — ЗН-

БРЯЗКІТ - БРЯЗНУТИ

-СКН — СН-

БЛИСК - БЛИСНУТИ

-СЛН — СН-

МИСЛЬ - НАВМИСНЕ

НЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ

У ЧИСЛІВНИКАХ І ПОХІДНИХ ВІД НИХ

ШІСТНАДЦЯТЬ [Ш'ІСНАЦ' :АТ']

ШІСТСОТ [Ш'ІС:ОТ],

ШІСТДЕСЯТ [Ш'ІЗДЕ"С'АТ]

У ДЕЯКИХ ФОРМАХ СЛІВ хустці,

-СЦ- ПУСТЦІ, ХОРИСТЦІ, ПІАНИСТЦІ

-СКН- СКНАРА, ТОСКНО, ВИСКНУТИ

У ВИНЯТКАХ

-СП- ХВАСТЛИВИЙ, КІСТЛЯВИЙ

-СН- НАДКІСТНИЙ, ЗАП'ЯСТНИЙ

БАЛАСТНИЙ, КОНТРАСТНИЙ,

ФОРПОСТНИЙ, КОМПОСТНИЙ

У СЛОВАХ ІНШОМОВНОГО ПОХОЖДЕННЯ

-НТС- АГЕНТСТВО [АГЕНСТВО]

ГІГАНТСЬКИЙ, СТУДЕНТСЬКИЙ,

-СТС- ТУРИСТСЬКИЙ,

ПРОПАГАНДИСТСЬКИЙ

Блок 3**Вимова ненаголошених [e – и]**

1. У ненаголошеній позиції голосні [e], [и] звучать невиразно, наближаючись один до одного [e^и], [и^е]. У складах із ненаголошеним [e] та [и] пишеться та сама літера, що й під наголосом:

Схема 3.1.

Способи перевірки написання слів з літерою на позначення ненаголошеного голосного [e]

1. Наголосом

Зміною форми слова	Добором спільнокореневих слів
весло – весла степовий – степ	вертлявий – вертиться великий – велич втекти – втеча

2. Якщо літера на позначення наголошеного [e] випадає

хлопець – хлопця, вітер – вітру

3. Завжди пишеться e**Схема 3.2.**

у сполученні -ере-	дерево, берег
у сполученні -еле-	зелень, шелест,
у суфіксах -ен-, -енк-, еньк-, -есеньк-, -еня	доручений, Романенко, рученька, малесенький, козеня
у суфіксах -ер(о), -ечк-, -тель	семеро, ручечка, учитель

Способи перевірки написання слів з літерою на позначення ненаголошеного голосного [и]

1. Наголосом

Зміною форми слова	Добором спільнокореневих слів
криве – криво широкий – широко	хвилястий – хвиля зупинити – зупинка

2. Завжди пишеться и**Схема 3.3.**

у сполученні -ри-, -ли- між приголосними у відкритих складах	гриміти, криниця, клишоногий, глитати
у суфіксах -ин-, -ив-	материн, сестрин, морозиво, печиво Виняток: марево
у суфіксах -ичк- від -ив(иця)	вуличка (вулиця), паличка (палиця)

Способи перевірки написання слів з літерами на позначення ненаголошених голосних [e], [и] за словником

e	и
кочерга левада леміш неділя пшениця чемпіон і т.д.	дистанція, директор, зошит, кишеня, лиман, лимон і т.д.

ЧАСТИНИ МОВИ

САМОСТІЙНІ

	ПИТАННЯ	ПОЗНАЧАЄ	ПРИКЛАД
<u>ІМЕННИК</u> ...	ХТО? ЩО?	НАЗВУ ПРЕДМЕТА	СТІЛ
ПРИКМЕТНИК ...	ЯКИЙ? ЯКА? ЯКЕ? ЯКІ?	ОЗНАКУ ПРЕДМЕТА	ЗЕЛЕНИЙ, ДОБРИЙ
<u>ДІЄСЛОВО</u>	ЩО РОБИТИ? ЩО ЗРОБИТИ?	ДІЮ ПРЕДМЕТА	ХОДИТИ, ЛІТАТИ
ЧИСЛІВНИК ...	СКІЛЬКИ? КОТРИЙ?	КІЛЬКІСТЬ, ПОРЯДОК	ТРИ, П'ЯТИЙ
<u>ЗАЙМЕННИК</u> (ОСОБОВИЙ)	ХТО? ЩО?	ВКАЗУЄ НА ОСОБУ, НЕ НАЗИВАЄ ЇЇ	Я, ТИ, МИ
ПРИСЛІВНИК ...	ДЕ? КУДИ? ЯК? КОЛИ? ЗВІДКИ?	ОЗНАКУ ДІЇ	ГАРНО ТЕПЛО

СЛУЖБОВІ

ПРИЙМЕННИК
У, ДО, НАД, ПРО, ЧЕРЕЗ, ЗА

СПОЛУЧНИК
А, АЛЕ, ТА, Й, АБО

ЧАСТКА
НЕ, НІ, БИ, ЖЕ, ХАЙ

Іменник

1) означає ----- предмет

Н	→	<i>Істот</i>	однозначні	↔	багатозначні
А	→	<i>Неістот</i>	синоніми	↔	антоніми
З	→	<i>Власні</i>	пряме	↔	переносне
В	→	<i>Загальні</i>	значення		значення
И					

2) має

граматичні ознаки →

рід (чоловічий, жіночий, середній)

змінюються за числами

(однина, множина)

змінюється за питаннями,

є членом речення

(головним або другорядним)

Називний відмінок є прямим і становить початкову форму.

Решта відмінків називаються непрямыми

- Називний _____ хто? що?
- Родовий _____ кого? чого?
- Давальний _____ кому? чому?
- Знахідний _____ кого? що?
- Орудний _____ ким? чим?
- Місцевий _____ на кому? на чому?
- Кличний відмінок

Типи відмін іменників

Відміна	Рід	Закінчення в Н. в. одн.	Група	Приклади
I	жіночий, чоловічий, спільний	-а, -я	тверда	<i>хата, Микола, сирота</i>
			м'яка	<i>земля, Рая</i>
			мішана	<i>душа</i>
II	чоловічий, середній	нульове закінчення, -о, -е, -я	тверда	<i>дуб, вікно, тато</i>
			м'яка	<i>край, поле</i>
			мішана	<i>кущ, плече</i>
III	жіночий	нульове закінчення, -и	—	<i>честь, річ</i>
			—	<i>мати</i>
IV	середній	-а, -я (у непрямих відмінках з'являються суфікси -ат-, -ят-, -ен-)	—	<i>лоша, теля, ім'я</i>

ЯК ВИЗНАЧИТИ РІД НЕЗМІНЮВАНИХ ІМЕННИКІВ

Таблиця 20.

№№	Незмінювані іменники	Правило	Приклади
1.	В абрєвіатурах	за основним словом	<i>Київська ГЕС (електростанція – ж.р.)</i>
2.	У словах іншомовного походження	а) назви неістот – середній рід	<i>вдале інтерв'ю, велике фойє</i>
		б) назви тварин – чоловічий рід	<i>маленький поні, розумний шимпанзе</i>
		в) назви осіб чоловічої статі – чоловічий рід, жіночої – жіночий	<i>Гейне, аташе, мосьє, Анна Зегерс, міс, леді, мадам</i>
		г) у власних географічних назвах – за родовою назвою	<i>древис Тбілісі (місто – с.р.), високогірна Перу (країна – ж.р.)</i>
3.	Українські жіночі прізвища	з основою на приголосний та -о	<i>Алла Мазур, Юлія Дмитренко</i>

ДІЄСЛОВО

частина мови, означає дію предмета
відповідає на питання **що робити? що зробити?**
у реченні - **присудок**

ДІЄСЛОВА ЗМІНЮЮТЬСЯ

ЗА ЧАСАМИ

минулий

за родами
(в однині)

ЗА ЧИСЛАМИ

однина

множина

теперішній

майбутній

за особами

ФОРМИ ДІЄСЛОВА

НАЗВА ФОРМИ	ЗАГАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ	ВІДПОВІДАЄ НА ПИТАННЯ	ПРИКЛАДИ
Неозначена форма	Дія, стан або процес поза часом, способом, числом, особою	Що робити? Що зробити?	Малювати, записати
Особове дієслово	Дія, стан предмета	Що роблю? Що зроблю? Що робив? Що буду робити? тощо	Малюю, запишу, малював, буду писати
Дієприкметник	Ознака предмета за дією	Який? Яка? Яке? Які?	Намальований, записана
Безособова форма на -но, -то	Дія, яку сприймаємо як результат	Що зроблено?	Намальовано, записано
Дієприслівник	Додаткова дія, ознака, обставина дії	Що роблячи? Що зробивши?	Малюючи, записавши

ЧИСЛІВНИК

частина мови

вказує на **кількість**, порядок при лічбі
відповідає на питання **скільки?** **котрий?**
у реченні - **другорядний член**

КІЛЬКІСНІ

Скільки? **ОДИН**
СТО
ТИСЯЧА

ЗМІНЮЮТЬСЯ
за відмінками

ПОРЯДКОВІ

Котрий? **перший**
СОТІЙ
ТИСЯЧНИЙ

ЗМІНЮЮТЬСЯ,
ЯК ПРИКМЕТНИКИ

ВІДМІНЮВАННЯ ЧИСЛІВНИКІВ

два, три, чотири

	ЧОЛОВІЧИЙ І СЕРЕДНІЙ РІД	ЖІНОЧИЙ РІД	ДЛЯ ВСІХ РОДІВ	
Н.	<i>два</i>	<i>дві</i>	<i>три</i>	<i>чотири</i>
Р.	<i>двох</i>	<i>двох</i>	<i>трьох</i>	<i>чотирьох</i>
Д.	<i>двом</i>	<i>двом</i>	<i>трьом</i>	<i>чотирьом</i>
Зн.	<i>два, двох</i>	<i>дві, двох</i>	<i>три, трьох</i>	<i>чотири, чотирьох</i>
Ор.	<i>двома</i>	<i>двома</i>	<i>трьома</i>	<i>чотирма</i>
М.	<i>(на) двох</i>	<i>(на) двох</i>	<i>(на) трьох</i>	<i>(на) чотирьох</i>

ВІДМІНЮВАННЯ ЧИСЛІВНИКА

один (одна, одне, одні)

	ЧОЛОВІЧИЙ РІД	ЖІНОЧИЙ РІД	СЕРЕДНІЙ РІД	МНОЖИНА (для всіх родів)
Н.	<i>один</i> □	<i>одна</i> □	<i>одне</i> □	<i>одні</i> □
Р.	<i>одн</i> □ <i>ого</i>	<i>одні</i> □ <i>єї</i> (<i>одн</i> □ <i>ої</i>)	<i>одн</i> □ <i>ого</i>	<i>одн</i> □ <i>их</i>
Д.	<i>одн</i> □ <i>ому</i>	<i>одн</i> □ <i>и</i>	<i>одн</i> □ <i>ому</i>	<i>одн</i> □ <i>им</i>
Зн.	як Н. або Р.	<i>одн</i> □ <i>у</i>	<i>одн</i> □ <i>о</i> (<i>одн</i> □ <i>е</i>)	як Н. або Р.
Ор.	<i>одн</i> □ <i>им</i>	<i>одні</i> □ <i>єї</i> (<i>одн</i> □ <i>ою</i>)	<i>одн</i> □ <i>им</i>	<i>одн</i> □ <i>ими</i>
М.	(<i>на</i>) <i>одн</i> □ <i>ому</i> (<i>одн</i> □ <i>ім</i>)	(<i>на</i>) <i>одн</i> □ <i>и</i>	(<i>на</i>) <i>одн</i> □ <i>ому</i> (<i>одн</i> □ <i>ім</i>)	(<i>на</i>) <i>одн</i> □ <i>их</i>

ВІДМІНЮВАННЯ ЧИСЛІВНИКІВ *п'ять, шість*

Н.	<i>п'ять</i> ☐	<i>шість</i> ☐
Р.	<i>п'ять</i> ☐ , <i>п'ят</i> ☐	<i>шість</i> ☐ , <i>шест</i> ☐
Д.	<i>п'ять</i> ☐ , <i>п'ят</i> ☐	<i>шість</i> ☐ , <i>шест</i> ☐
Зн.	<i>п'ять</i> ☐ , <i>п'ять</i> ☐	<i>шість</i> ☐ , <i>шість</i> ☐
Ор.	<i>п'ять</i> ☐ , <i>п'ять</i> ☐	<i>шість</i> ☐ , <i>шість</i> ☐
М.	(на) <i>п'ять</i> ☐ , <i>п'ят</i> ☐	(на) <i>шість</i> ☐ , <i>шест</i> ☐

У складних числівниках на позначення десятків від 50 до 80 відмінюється **тільки друга частина**.

У складних числівниках на позначення сотень від 200 до 900 відмінюються **обидві частини**.

ВІДМІНЮВАННЯ ЧИСЛІВНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДЕСЯТКІВ		ВІДМІНЮВАННЯ ЧИСЛІВНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ СОТЕНЬ		
Н.	шістдесят□	двіст□	сімсот□	дев'ятсот□
Р.	шістдесят ^о х (шістдесят ^и)	двохсот□	семисот□	дев'ятисот□
Д.	шістдесят ^о м (шістдесят ^и)	двомаст ^а м	семист ^а м	дев'ятист ^а м
Зн.	шістдесят□ (шістдесят ^о х)	двіст□ (двохсот□)	сімсот□	дев'ятсот□
Ор.	шістдесят ^{ма} (шістдесят ^{ома})	двомаст ^{ами}	сьомаст ^{ами} (сімомаст ^{ами})	дев'ятьма-ст ^{ами} (дев'ятьома-ст ^{ами})
М.	(на) шістдесят ^о х (шістдесят ^и)	(на) двохст ^а х	(на) семист ^а х	(на) дев'ятист ^а х

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ: перед закінченнями в непрямих відмінках числівників від п'ятдесяти до вісімдесяти пишеться знак м'якшення.

ГРУПИ ЧИСЛІВНИКІВ ЗА СКЛАДОМ

прості	складні	складені
<i>два чотири</i>	<i>сімдесят триста</i>	<i>шістдесят один двісті сорок</i>

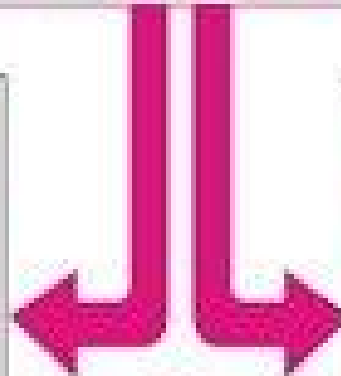
ЧИСЛІВНИКИ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

кількісні			порядкові
означають кількість предметів; відповідають на питання <i>скільки?</i>			означають порядок предметів під час лічби; відповідають на питання <i>який? котрий?</i>
цілі числа	дробові	збірні	<i>вісімнадцятий</i>
<i>вісім двадцять</i>	<i>дві треті</i>	<i>дев'ятеро</i>	<i>сімсот тридцять п'ятий</i>

ПРИКМЕТНИК

Частина мови, вказує на ознаку предмета
відповідає на питання **який? чий?**
у реченні - **другорядний член**

ЯКИЙ? добрий
ЯКА? жовта
ЯКЕ? гаряче
ЯКІ? залізні

ЧИЙ? материн
ЧИЯ? батькова
ЧИЄ? братове
ЧИЇ? сестрині

прикметники змінюються

за відмінками

за числами

за родами

ВІДМІНЮВАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ

ВІДМ.	ПИТАННЯ	РІД	ТВЕРДА ОСНОВА	М'ЯКА ОСНОВА
Н.	ЯКИЙ? ЯКА? ЯКЕ?	Ч. Ж. С.	КРАСИВ ИЙ ЗЕЛЕН А СОЛОДКЕ Є	ЛІТН ИЙ БЛИЖНЯ Я СИН Є
Р.	ЯКОГО? ЯКОЇ?	Ч., С. Ж.	КРАСИВ ОГО ЗЕЛЕН ОЇ	ЛІТН ЬОГО БЛИЖН ЬОЇ
Д.	ЯКОМУ? ЯКІЙ?	Ч., С. Ж.	КРАСИВ ОМУ ЗЕЛЕН ИЙ	ЛІТН ЬОМУ БЛИЖН ИЙ
З.	ЯКОГО? ЯКИЙ? ЯКУ? ЯКОГО? ЯКЕ?	Ч. Ж. С.	КРАСИВ ОГО ЗЕЛЕН У СОЛОДК ОГО	ЛІТН ИЙ БЛИЖН Ю СИН Є
О.	ЯКИМ? ЯКОЮ?	Ч., С. Ж.	КРАСИВ ИМ ЗЕЛЕН ОЮ	ЛІТН ИМ БЛИЖН ЬОЮ
М.	НА ЯКОМУ? НА ЯКІЙ?	Ч., С. Ж.	КРАСИВ ОМУ ЗЕЛЕН ИЙ	ЛІТН ЬОМУ БЛИЖН ИЙ

СТУПІНЬ ПОРІВНЯННЯ	ФОРМИ СТУПЕНІВ ПОРІВНЯННЯ	ЯК ТВОРЯТЬСЯ	ПРИКЛАДИ
ВИЩИЙ	ПРОСТА	За допомогою суфіксів -ш-, -іш-	<i>Швидко — швидше</i> <i>тепло — тепліше</i>
	СКЛАДЕНА	Додаванням до прислівників вищого ступеня слів більш, менш	<i>Більш (менш) докладно</i>
НАЙВИЩИЙ	ПРОСТА	За допомогою префікса най- (для підсилення можуть уживатися префікси як-, що-)	<i>Найшвидше</i> <i>(якнайшвидше, щонайшвидше);</i> <i>найтепліше</i> <i>(якнайтепліше)</i>
	СКЛАДЕНА	Додаванням до прислівників слів найбільш, найменш	<i>Найбільш (найменш) докладно</i>

ДЕФІС У СКЛАДНИХ ПРИКМЕТНИКАХ

СТАВИМО,

ЯКЩО ПРИКМЕТНИКИ УТВОРЕНІ
ВІД **РІВНОПРАВНИХ** СЛІВ
(МОЖНА З'ЄДНАТИ **!**):

КИСЛО-СОЛОДКИЙ
(**КИСЛИЙ** і **СОЛОДКИЙ**),

ЖОВТО-БЛАКИТНИЙ,
ТЕМНО-ЗЕЛЕНИЙ,

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ,

ВОЄННО-ПОЛЬОВИЙ,

ХІМІКО-БІОЛОГІЧНИЙ,

ПІВНІЧНО-ЗАХІДНИЙ

ЖОВТОГАРЯЧИЙ,

АЛЕ!

ЧЕРВОНОГАРЯЧИЙ,

ЗЛОВОРОЖИЙ,

ГЛУХОНІМИЙ, ХИТРОМУДРИЙ;

ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИЙ (ІМ.)

Розряди займенників

Особові

*я, ти, ми, ви, він, вона,
воно, вони*

Зворотний

себе

Присвійні

*мій, твій, наш, ваш, його,
її, їхній, свій*

Питальні

*хто?, що?, який?, чий?,
котрий?, скільки?*

Заперечні

*ніхто, ніщо, нічий,
ніякий, ніскільки,
нікотрий*

Відносні

*хто, що, який, чий,
котрий, скільки*

Вказівні

*цей, той,
такий, стільки*

Означальні

*всякий, весь, кожний
(кожен), інший, сам,
самий, жодний (жоден)*

Неозначені

*дехто, дещо, деякий, хтось,
щось, що-небудь, хто-
небудь, якийсь, будь-який,
будь-хто, будь-що, абихто,
абищо, абиякий, хтозна-
що, казна-що, казна-хто*

Дієприкметники

активні

ознака предмета за дією,
яку він сам виконує

жевріюча надія (надія
жевріє), *атакуючі бійці*
(бійці атакують), *зів'ялі
квіти* (квіти зів'яли)

пасивні

ознака предмета за дією,
яку виконує над ним інший
предмет

викопаний скарб (хтось
викопав), *підписана заява*
(декан підписав), *розбитий
посуд* (брат розбив)

теперішнього

міцніючі м'язи
темніючий від часу

минулого часу

зміцнілі м'язи
потемнілий від часу

минулого часу

пецене дитя
витолочена трава

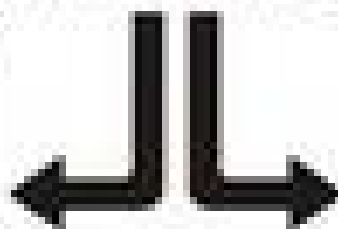
ДІЄПРИСЛІВНИК

ОСОБЛИВА ФОРМА ДІЄСЛОВА

ОЗНАЧАЄ **ДОДАТКОВУ ДІЮ/СТАН**
ВІДПОВІДАЄ НА ПИТАННЯ
ЩО РОБЛЯЧИ? ЩО ЗРОБИВСЯ?

ОЗНАКИ ПРИСЛІВНИКА

У РЕЧЕННІ-
ОБСТАВИНА

НЕ
ЗМІНЮЄТЬСЯ

ОЗНАКИ ДІЄСЛОВА

ЛЕКСИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ

ДІЄСЛІВНА
ОСНОВА

ВИД
ДІЄСЛОВА

КЕРУЄ ІМЕННИКОМ, ПРИСЛІВНИКОМ

СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ПРИСЛІВНИКІВ

СПОСІБ ТВОРЕННЯ

ПРИКЛАДИ

Префіксальний

Високо → *невисоко*;
багато → *забагато*

Суфіксальний

Добрий → *добре*;
гарно → *гарнісінько*

Префіксально-суфіксальний

Український → *поукраїнськи*;
один → *пооди́нці*

Злиття основ

Ліво́руч, босо́ніж

Складання однакових або близьких за значенням слів

Ледь-ледь, тишком-нишком, часто-густо

Перехід інших частин мови в прислівники

Зимою, жаль, гáряче

НЕ З ПРИСЛІВНИКАМИ ПИШЕМО:

РАЗОМ:

- якщо без не прислівник не вживається: *незабаром, негайно, непорушно;*
- якщо до прислівника-обставини з не можна дібрати синонім: *невисоко (низько), небагато (мало), неблизько (далеко);*
- якщо прислівник утворений від прикметника з наголошеними суфіксами -анн- або -енн-:
несказанно, широченно

ОКРЕМО:

- якщо в реченні є протиставлення: *Криві дрова горять не гірше, а краще від рівних (Народна творчість);*
- якщо прислівник є в реченні присудком:
Мені в житті до всього не байдуже.

В. Сосюра.

ПРАВОПИС ПРИЙМЕННИКІВ

ЧЕРЕЗ ДЕФІС

З ПОЧАТКОВИМ **З-**, **ІЗ-**: **ІЗ-ЗА**, **З-НАД**, **З-ПОМІЖ**

РАЗОМ

СКЛАДНІ ПРИЙМЕННИКИ

ПРОСТИЙ ПРИЙМЕННИК + ПРОСТИЙ ПРИЙМЕННИК

ПОЗА, **ПОНАД**, **НАВПРОТИ**, **ЗАДЛЯ**, **ЗАРАДИ**

ПРИЙМЕННИК + БУДЬ-ЯКА ЧАСТИНА МОВИ

ДОВКОЛА ← **ДО** + **В** + **КОЛО** (ІМ.)

ПОРУЧ, **ВНАСЛІДОК**, **ЩОДО**, **НАПРИКІНЦІ**

ОКРЕМО

СКЛАДЕНІ ПРИЙМЕННИКИ

ПРИЙМЕННИК + ПОВНОЗНАЧНЕ СЛОВО

ПІД ЧАС, **В РАЗІ**, **В РЕЗУЛЬТАТІ**, **ПІД КІНЕЦЬ**,

ПОДІБНО ДО, **НЕЗВАЖАЮЧИ НА**, **ЗГІДНО З**

ПРАВОПИС СПОЛУЧНИКІВ

РАЗОМ

ПОЄДНАННЯ ПОВНОЗНАЧНИХ СЛІВ
ІЗ ЧАСТКАМИ, ПРИЙМЕННИКАМИ
НЕМОВ, ЯКБИ, ЩОБ, ЗАТЕ, ПРИТОМУ, ТОЩО, НІЖ

РАЗОМ ← РОЗРІЗНЯЙ! → ОКРЕМО

СПОЛУЧНИКИ

КОРІННЯ НАВЧАННЯ ГІРКЕ,
ЗАТЕ (АЛЕ) ПЛОДИ СОЛОДКІ.

ЯКБИ (АБИ, КОЛИ Б) БУЛО
ШІСТЬ РУК, ВСЕ Б ВСТИГ.

СТАРАЙСЯ, ЩОБ (АБИ)
БУВ ЛАД.

ОДНОЗВУЧНІ СЛОВА

СОНЦЕ СІЛО ЗА ТЕ
МАЛЬОВНИЧЕ СЕЛО.

ЯК БИ Я ТЕПЕР ХОТІЛА
У МАЛЕ ЧОВЕНЦЕ СІСТИ!

ЩО́ Б ТИ НЕ КАЗАВ,
Я НЕ ПОГОДЖУЮСЬ.

ПРИЙМЕННИКИ ТА ПРЕФІКСИ

ЧИ МОЖНА ВСТАВИТИ
ДОДАТКОВЕ
СЛОВО?

ТАК

НІ

ПРИЙМЕННИК

ПРЕФІКС

ПІД ВИСОКИМ ДУБОМ

ПІДДУБНИК

БЕЗ ЗАЙВИХ ТУРБОТ

БЕЗТУРБОТНИЙ

В ЗЕЛЕНОМУ ЛІСІ

ВЛІЗ

ДО ГЛИБОКОЇ РІЧКИ

ДОРЕЧНИЙ

АПОСТРОФ СТАВИМО ПЕРЕД БУКВАМИ я, ю, є, ї:

Після букв б, п, в, м, ф

Б'є, п'ять, в'язати, в'юн,
солов'ї, м'який, арф'яр

Після літери р, що позначає твердий звук [р]

Повір'я, міжгір'я, матір'ю

Після префіксів та першої частини складних слів, що закінчуються твердим приголосним

З'явитись, об'єднатись,
під'яремний, дит'ясла,
трьох'ярусний, пів'яблука

Після літери к у слові Лук'ян та споріднених із ним словах

Лук'янівна, Лук'яненко,
Лук'янчук

АПОСТРОФ НЕ СТАВИМО ПЕРЕД БУКВАМИ я, ю, є, ї:

Після літер б, п, в, м, ф, якщо перед ними стоїть літера, що позначає кореневий приголосний, крім [р]

Цвях, свято, морквяний,
але верб'я, торф'яний,
черв'як

Після літери р, що позначає м'який звук [р']

Ряска, буря, рюкзак

ОПОРНА СХЕМА

ГОЛОВНІ
ЧЛЕНИ
РЕЧЕННЯ

ДРУГОРЯДНІ
ЧЛЕНИ
РЕЧЕННЯ

ПІДМЕТ

ПРИСУДОК

ДОДАТОК

ОЗНАЧЕННЯ

ОБСТАВИНА

простий
дієслівний

складений
дієслівний

ПРИКЛАДКА

складений
іменний

Відокремлені члени речення

Відокремлені
означення
*Людам, по-
справжньо-
му одержимим
Історією, щас-
тить почу-
ти від мудрої
Кліо розпові-
ді про нерозга-
дані таємниці*
(В. Смолій)

Відокремлені
прикладки
*Мудра Кліо —
високочола му-
за Історії й по-
кровителька
істориків — не
вельми по-
спішає діли-
тися своїми
секретами*
(В. Смолій)

Відокремлені
додатки *На
його дворі, за-
мість похилої
хатини, сто-
яв веселий бу-
динок (Панас
Мирний)*

Відокремлені
обставини
*Перечекавши
небезпеку
в немирів-
ському замку
Збаразького,
Підкова знову
повертається
до своїх планів*
(Т. Чухліб)

ПІДМЕТ

ХТО? ЩО?

ІМЕННИК (НАЗИВНИЙ ВІДМІНОК),
ЗАЙМЕННИК (НАЗИВНИЙ ВІДМІНОК),
ІНФІНІТИВ, ЧИСЛІВНИК, СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ

ПРОСТИЙ

**В ТОМУ СЕЛІ БАБУСЯ ЖИЛА.
ОСТАННІМИ ВИЙШЛИ ДВОЄ.
МИ ЗНОВУ ПРОЙДЕМ ДАЛЬНІ ДАЛІ.
АБО ЧОРНОБРИВА В ГАЮ ЗАСПІВАЄ.**

СКЛАДЕНИЙ

**КРАЙ НЕБА ЖЕВРІВ РОЖЕВИМ ВОГНЕМ...
ДВІ ХМАРОНЬКИ ПЛИВЛИ КУДИСЬ...
БАТЬКО З СИНОМ ЦІЛЕ ЛІТО ПРАЦЮВАЛИ.
ДЕСЯТКИ КОНЕЙ ПАСЛИСЯ НА УЗЛІССІ.**

ПРИСУДОК

СКЛАДЕНИЙ ДІЄСЛІВНИЙ

ДОПОМІЖНЕ СЛОВО + ІНФІНІТИВ

СТАТИ, ПОВИНЕН, ТРЕБА, У ЗМОЗІ,
МОГТИ, РАД, ДОЦІЛЬНО, НЕ В СИЛІ,
ХОТІТИ, ЗГОДЕН, МОЖНА, МАТИ ПРАВО...

Ми нічого спинити не в силі.

СКЛАДЕНИЙ ІМЕННИЙ

ДІЄСЛОВО-ЗВ'ЯЗКА + ІМЕННА ЧАСТИНА

БУТИ (Є)	ІМЕННИК	ЗАМЕННИК
ЗДАВАТИСЯ	ПРИКМЕТНИК,	ЧИСЛІВНИК
НАЗИВАТИСЯ	ДІЄПРИКМЕТНИК	

Дід Захарко був коваль.

ТИПЕ МІЖ ГРУПАМИ ПІДМЕТА І ПРИСУДКА

ПІДМЕТ	ІМЕННА ЧАСТИНА ПРИСУДКА	ПРИКЛАДИ
ІМЕННИК Н.В. КІЛЬКІСНИЙ ЧИСЛІВ. Н.В.	ІМЕННИК Н.В. КІЛЬКІСНИЙ ЧИСЛІВ. Н.В.	СІЧЕНЬ - РОКУ ПОЧАТОК, ЗИМИ СЕРЕДИНА. ПЛОЩА КУБА - ШІСТЬ КВАДРАТНИХ МЕТРІВ. ДВІЧІ ПО ДВА - ЧОТИРИ.
ІМЕННИК Н.В.	ІНФІНІТИВ	ЖИТТЯ - ГОРІТИ, А НЕ ТЛІТЬ.
ІНФІНІТИВ	ІМЕННИК Н.В.	ПРАЦЮВАТИ ЧЕСНО - МІЙ ДЕВІЗ.
ІНФІНІТИВ	ІНФІНІТИВ	ВІРИТИ В КАЗКУ - ЩАСЛИВОМУ БУТЬ. З КНИГОЮ ЖИТИ - З ДОБРОМ ДРУЖИТИ.

НА ПІДМЕТ-ЗАЙМЕННИК ПАДАЄ ЛОГІЧНИЙ **НАГОЛОС**, ДІЄСЛІВНА ЗВ'ЯЗКА НУЛЬОВА, ПЕРЕД ПРИСУДКОМ Є **ПАУЗА**

— *ТИ - КАТ ЛЮДСЬКИЙ, А Я - НАРОД.* —

ПЕРЕД ПРИСУДКОМ-ІМЕННИКОМ, АБО ІНФІНІТИВОМ
Є ЧАСТКИ **ЦЕ, ТО, ОСЬ, ЗНАЧИТЬ**

ПОЕЗІЯ - ЦЕ ЗАВЖДИ НЕПОВТОРНІСТЬ.

РУКИ ТВОЇ РОБОТЯЦІ - ОСЬ ТВОЄ ЩАСТЯ.

Види	Приклади
<p>Відокремлені означення:</p> <p>а) узгоджені</p> <p>б) неузгоджені</p> <p>в) прикладки</p>	<p><i>На обрії вставали ліси, занурені в небо по пахви (М. Луків);</i></p> <p><i>В глибоких долинах, зелених од винограду і повних сизої мли, тіснились кам'яні громади (М. Коцюбинський);</i></p> <p><i>Маленькі вікна, завжди без шибок, були над самою землею (Петро Панч);</i></p> <p><i>Вертала додому задумана, з заплаканими очима (М. Коцюбинський);</i></p> <p><i>Мій син, грибок на двох тоненьких ніжках, у перший раз пішов сьогодні в школу (М. Рильський).</i></p>
<p>Відокремлені обставини</p>	<p><i>Один згоряє у труді, не знаючи спочину, а другий сили молоді марнує без упину (М. Луків).</i></p>

Означення

- при особовому займеннику;
- ОС, прикм. із залежними словами;
- ОС, дієприкметниковий зворот.
прикметн.

дієприкм. звороти, ОС

відносяться до підмета

мають додаткове значення обставини

НЕ ВІДОКРЕМЛЮЮТЬСЯ

означення
без обставинного
значення

Засоби вираження:
інтонація і порядок
слів.

Видільна інтонація,
виділяються комами,
рідше тире

Відокремлені члени
речення виражають
додаткове уточнення,
повідомлення, мають
більше смислове на-
вантаження

Стилістичні
особливості:
книжні стилі під-
креслюють важливе
щодо смислу слово

Обставина

- одиничний дієприслівник, ...
- ..., одиничний дієприслівник, ...
- дієприслівниковий,
порівняльний > звороти
- СС. допусту
наперекір, всупереч, незважаючи на
- часу і способу дії
відтінок мови.
- умови
при наявності, відсутності.

НЕ ВІДОКРЕМЛЮЮТЬСЯ

дієприслівник (як?)
фразеологічні звороти

Прикладка

- при особовому займеннику;
- ВН, поширена, непоширена.
залежить від ВН
- ОС, пошир., непошир.
- ВН уточнює.
- ОС, або, наприклад, тобто, а саме,
навіть, зокрема.
- ... — пошир., непошир.
у кінці речення

НЕ ВІДОКРЕМЛЮЮТЬСЯ

означення зі сполучником
як із відтінком причини

Уточнюючі члени речення

- виражають вузчі поняття, ніж
уточнювані
- уточнюють головні і другорядні
члени речення
- місця і часу
- приєднані інтонаційно і сполучни-
ками *тобто, або, цебто, а саме*

ОС — означуване слово
ВН — власна назва

ПОШИРЕНА ПРИКЛАДКА

ВІДІПЛЯЄТЬСЯ КОМАМИ, ЯКШО

СТОІТЬ ПІСЛЯ ОЗНАЧУВАЛЬНОГО СЛОВА:

І **ОКСАНУ**, **МОЮ** **ЗОРЮ**, **МОЮ** **ДОБРУ** **ВОЛЮ**,
ЩО **ДЕНЬ** **БОЖИЙ** **УМИВАЛИ**.

ВІДНОСИТЬСЯ ДО ОСОБОВОГО ЗАЙМЕННИКА:

ОТ **ВОНА**, **ЧАРІВНА** **КРИНИЦЯ**, **НАПОЇТЬ** **ТЕБЕ**
ЖИВОЮ **ВОДИЦЕЮ**.

ПРИЄДНУЄТЬСЯ ДО ОЗНАЧУВАЛЬНОГО СЛОВА

СПОЛУЧНИКАМИ | УТОЧНЮВАЛЬНИМИ СЛОВАМИ

АБО, **ЧИ**, **ТОБТО** ТА ІН. | **ЯК-ОТ**, **А САМЕ**, **ОСОБЛИВО** ТА ІН.

ТАЙГА, **ТОБТО** **ВОЛОГИЙ** **ХВОЙНИЙ** **ЛІС**,
ТЯГНЕТЬСЯ **НА** **СОТНІ** **КІЛОМЕТРІВ**.

О Б С Т А В И Н А

МІСЦЯ

ДЕ? КУДИ? ЗВІДКИ?

ПАЛАЮЧЕ СОНЦЕ ВИСИТЬ НАД СТЕПОМ (КОЦЮБИНСЬКИЙ)
ІДУТЬ ДІВЧАТА В ПОЛЕ ЖАТИ. (Т.ШЕВЧЕНКО)

ЧАСУ

КОЛИ? ДОКИ? ВІДКОЛИ? ЯК ДОВГО?

УВЕЧЕРІ ПОСУМУЮ, А ВРАНЦІ ЗАПЛАЧУ. (Т.ШЕВЧЕНКО)
В ЗЕМЛІ ВІКИ ЛЕЖАЛА МОВА І ВРЕШТІ
ВИБИЛАСЬ НА СВІТ. (О.ОЛЕСЬ)

ПРИЧИНИ

ЧОМУ? З ЯКОЇ ПРИЧИНИ?

ОД ПЕРЕЛЯКУ НА ЙОГО ЛОБІ ВИСТУПИВ
ХОЛОДНИЙ ПІТ. (НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ)

МЕТИ

НАВІЩО? З ЯКОЮ МЕТОЮ?

БУРЛАКИ ЗАВЕРНУЛИ В ЯР НА ВІДПОЧИНОК.
(НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ)

ДОДАТОК

ПРЯМИЙ

ІМЕННИК У З. В. БЕЗ ПРИЙМЕННИКА
Вони організують фестиваль.

ІМЕННИК У Р. В. БЕЗ ПРИЙМЕННИКА

ПРИ ПЕРЕХІДНИХ
ДІЄСЛОВАХ
ІЗ ЗАПЕРЕЧЕННЯМ

Учні не знали правил.

ДІЯ ПЕРЕХОДИТЬ
НА ЧАСТИНУ ПРЕДМЕТА

*Мамин брат
завіз нам цукру.*

НЕПРЯМИЙ

ІМЕННИК У З. В. З ПРИЙМЕННИКОМ,
ФОРМИ ІНШИХ НЕПРЯМИХ ВІДМІНКІВ

Брат навчився керувати автомобілем.

ПРЕФІКС ПРИ-

НАБЛИЖЕННЯ

ПРИЄДНАННЯ

НЕПОВНОТА ДІЇ

ПРИ БІГТИ
КЛЕЇТИ
ГРІТИ

ПРЕФІКС ПРЕ-

ДУЖЕ!

ПРЕ ГАРНИЙ
ДОБРИЙ

ДУЖЕ
ГАРНИЙ
ДУЖЕ
ДОБРИЙ

<p>Тире ставиться обов'язково</p>	<p>Тире не ставиться (або ставиться лише при логічно наголошеному підметі, за наявності паузи між підметом і присудком)</p>
<p>Якщо підмет і присудок виражені іменниками в називному відмінку: <u>Бджола</u> – <u>відома</u> <u>трудівниця</u>... (А. Пашківський).</p>	<p>Якщо підмет виражений особовим займенником: <u>Ми</u> <u>сірі</u> <u>гуси</u> в хмарі (А. Малишко).</p>
<p>Якщо підмет і присудок виражені інфінітивами: <u>Правдою</u> <u>дружити</u> – <u>щастя</u> <u>заслужити</u> (Нар. творчість).</p>	<p>Якщо підмет виражений словами <u>це, то</u>: <u>То</u> <u>кремінь</u>, а не <u>чоловік</u> (Ю. Збанацький).</p>
<p>Якщо один із головних членів виражений інфінітивом, а інший – іменником у називному відмінку: <u>Наше завдання</u> – <u>здобувати</u> <u>знання</u>.</p>	<p>Якщо присудок виражений прикметником, дісприкметником, порядковим числівником: <u>Найдорожча</u> <u>пісня</u> <u>недоспівана</u> (П. Осадчук).</p>
<p>Якщо підмет і присудок виражені числівниками: <u>П'ять</u> <u>плюс</u> <u>два</u> – <u>сім</u>.</p>	<p>Якщо перед іменником-присудком є заперечна частка <u>не</u>: <u>Серце</u> <u>не</u> <u>камінь</u> (Нар. творчість).</p>
<p>Якщо перед присудком є слова <u>це, то, ось, значить</u>: <u>Поезія</u> – <u>це</u> <u>діло</u> <u>совісне</u>... (А. Малишко).</p>	<p>Якщо присудок має порівняльне значення: <u>І</u> <u>новорічна</u> <u>ніч</u> <u>як</u> <u>казка</u> (Є. Гуцало).</p>

М'ЯКИЙ ЗНАК ПИШЕМО:

Після букв *д, т, з, с, ц, л, н*, якщо ці букви передають м'які приголосні звуки [д'], [т'], [з'], [дз'], [с'], [ц'], [л'], [н']

Мідь, мить, мазь, міць, вільно, станьте

Після літер, що позначають м'які приголосні, у середині складу перед *о*

Сьогодні, льон, трюх

Після м'якого приголосного [л'] перед наступним м'яким приголосним

Учительська, сільський, їдальня, пральня, пальці

У дієсловах на *-ть, -ться*

Навчаються, сміються

У суфіксах *-еньк-, -оньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-*

Маленький, дитинонька, чорнесенький

М'ЯКИЙ ЗНАК НЕ ПИШЕМО:

Після літер б, п, в, м, ф; ж, ч, ш, щ; г, ґ, к, х	Голуб, кров, ніч, змаж, посаг
Після р, що позначає твердий звук [р]	Сибір, Харків, вірте, але Горький
Перед літерами, що позначають м'які або пом'якшені приголосні	Кузня, цвях, весняний, але тьмяний (бо тьма), різьбяр (бо різьба)
Після н перед ж, ч, ш, щ	Тонший, кінчик, барабанщик

КРАПКА З КОМОЮ У ПРОСТОМУ РЕЧЕННІ

Крапка з комою ставиться за умови, якщо речення:

- поширені;
- хоча б в одному з них є власні розділові знаки;
- вони відносно незалежні за змістом (між реченнями умовно можна поставити крапку).

1. ; .

Тобі ніколи не дається бажання без того, щоб не давалися сили здійснити його; можливо, однак, для того щоб його здійснити, тобі доведеться попрацювати.

2. У кінці рубрик переліку, якщо в нумерації рубрик немає крапок:

1) _____ ; а) _____ ; - _____ ;
2) _____ ; б) _____ ; - _____ ;
3) _____ . в) _____ . - _____ .

До заяви додаються такі документи:

- 1) автобіографія;
- 2) диплом про вищу освіту;
- 3) витяг з трудової книжки.

ДВОКРАПКА У ПРОСТОМУ РЕЧЕННІ

V: 0, 0, 0, 0.

Зима була поруч, і їй не дивувало нічого: ні тепло, ні ліси, прозорі, зігріті подихом весни, ні чорні зграї птахів, ні чудове бездонне небо.

ДВОКРАПКА У СКЛАДНОМУ РЕЧЕННІ

Друге речення
пояснює,
розкриває (а саме?),
доповнює перше
або вказує на причину
(бо, тому що).

І тільки зараз я починаю розуміти: (що саме?) — це моє обличчя.

Не впадай у відчай, розлучаючись: (тому що) прощання необхідне для майбутньої зустрічі.

Кома при однорідних членах речення ставиться:

1. O, O, O, O.	<i>Тиха ніч укрила високі гори, бурхливі ріки, зелені ліси.</i>
2. IO, iO, iO... (то, а, та тощо).	<i>Для мене він був і керівником, і близьким другом, і вчителем.</i>
3. O iO, O iO.	<i>Усе життя він збирав старовинні книги і ікони, монети і прикраси.</i>
4. O, iO, iO, iO. O, O, iO, iO...:	<i>День, і вечір, і ніч, і ранок пройшли у напруженому очікуванні.</i>
5. O, але O... O, однак... (а, проте, та (=але), так, хоч).	<i>Весняний місяць світив легко, молодо, але скоро сховався за хмари.</i>
6. O, O, ще й O.	<i>Взяли намети, продукти, ковдри, ще й ліхтар.</i>
7. Хоч O... , але O... не тільки O..., а й O...	<i>Хлопці не тільки стали переможцями змагань, а й побачили багато цікавого.</i>
8. Перед а саме, як-от, як:	<i>Привезли лише частину його творів, а саме: перші пейзажі, кілька портретів, натюрморти.</i>

ПРАВИЛА ПЕРЕНЕСЕННЯ СЛІВ

1. Слова переносять за складами.	<i>мо-ло-ко</i>
2. Злиття приголосного з голосним не розривають.	<i>пря-мо</i>
3. Слова з одного складу (з одним голосним) не переносять.	<i>ніч</i>
4. Слова зі збігом приголосних переносять по-різному.	<i>зе-мля</i>
<i>зем-ля</i>
5. Букви й, ь не відривають від попередньої букви.	<i>бай-ка</i>
<i>ляль-ка</i>
6. Буквосполучення дж, дз не розривають, тому що вони позначають один звук.	<i>во-джу</i>
<i>гу-дзик</i>
7. Склад з однієї букви не залишається на рядку, і його не переносять в інший.	<i>алея</i>
<i>ака-ція</i>
8. Буквосполучення йо і ьо не розривають.	<i>сльо-зи</i>
<i>ра-йон</i>

«П.» — а.	«Ти — моє щастя», — шепотіла мати.
«П!» — а.	«Завдання буде виконано!» — запевнив Павло.
«П?» — а.	«Ти бачила виставу?» — запитала Марину подругу.
А: «П.»	Мама попросила Оксану: «Полій квіти».
А: «П?»	Я запитала сестру: «Ти вивчила вірш?»
А: «П!»	Старший вигукнув: «Це справжнє диво!»
«П. — а. — п.»	«Ті школярі, — писав В. Сухомлинський, які мало читають, дуже поверхово оволодівають знаннями».
«П. — а. — П.»	«Яка чудова в нас земля, — думала Оксана. — І як гарно працювати на ній».

СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ: РІЗНІ ВИДИ ЗВ'ЯЗКУ

СУРЯДНИЙ І ПІДРЯДНИЙ

НЕЗВАЖАЮЧИ НА ЩО?

[], але [], хоч(...)

СЕСТРИ ДУЖЕ ХОТИЛОСЯ В ЦЮ ХВИЛИНУ ПОДІЛИТИСЯ ДУМКАМИ, АЛЕ ВОНА СТРИМУВАЛА ЇХ, ХОЧ ЦЕ БУЛО НАСПРАВДІ ДУЖЕ ВАЖКО.

СУРЯДНИЙ І БЕЗСПОЛУЧНИКОВИЙ

[], [], і []

ВЕСНЯНЕ СОНЦЕ ЩЕ НЕ БУЛО ПЕКУЧИМ, ВОНО ЛИШЕ ПРИЄМНО ПРИГРІВАЛО ЖИВИМ ТЕПЛОМ, І СТЕП ДИХАВ ВІЛЬГОТНО.

ПІДРЯДНИЙ І БЕЗСПОЛУЧНИКОВИЙ

[]; [], що(...)

ЗДОРОВІ КОСТРУБАТІ ДУБИ ГРІЗНО СТОЯЛИ В СНІГОВИХ ЗАМЕТАХ; ЇМ БУЛО БАЙДУЖЕ, ЩО БУРХАВ ХОЛОДНИЙ ВІТЕР.

СУРЯДНИЙ, ПІДРЯДНИЙ І БЕЗСПОЛУЧНИКОВИЙ

[]; [], а [], (на яких...)

В ПОЛІ ПІДВІВСЯ ПІЗНИЙ МІСЯЦЬ; В ДОЛИНІ ТРИВОЖИЛАСЬ ПТИЦЯ, А ПІСНЯ СУМУВАЛА ПІД СКЛЕПІННЯМ ЛИП, НА ЯКИХ ПОЧИНАЛА КОЛИХАТИСЯ МІСЯЧНА ДОРІЖКА.

Види складних речень	Приклад, схема
1. Безсполучникове	<p><i>На схід сонця квітнуть розжі; будуть дні погожі (П. Тичина).</i></p> <p>[]; [].</p>
2. Складносурядне	<p><i>За селом шелестіли хліба і пахло полином (А. Головка).</i></p> <p>[] і [].</p>
3. Складнопідрядне	<p><i>Ми працюю любимо, що в творчість перейшла (М. Рильський),</i> <i>яку?</i></p> <p>[... працюю ...], (що ...).</p>
4. З кількома підрядними	<p><i>Яке прекрасне місто вранці, коли ще діти сплять, коли ще сон свою дарує благодать (М. Рильський).</i> <i>коли?</i></p> <p>[], (коли ...), (коли ...).</p>
5. З різними видами зв'язку	<p><i>З тихим дзвоном упали перші краплини, все стрепенулося, і вже широкою чарівною музикою зашумів дощ, про який кажуть, що це сиплеться з неба золото (О. Гончар).</i> <i>який? що?</i></p> <p>[], [], і [... дощ], [про який ...], (що ...).</p>

**Складносурядне речення
(сполучники сурядності)**

Складнопідрядне речення (сполучники підрядності)

Розді- лові	Єдналь- ні	Проти- ставні	Підрядні обставинні									Підрядні з'ясувальні	Підрядні означальні	
			Місця	Часу	Способу дії і ступеня	Порівня- льне	Причи- ни	Мет и	Умовне	Допустове	Наслідков- е			
<i>Або, чи, хоч;</i>	<i>І й та(в значенні і і)</i>	<i>А, але, та(в значенні але)</i>												
<i>Або... або, аби... аби, чи...ч и, Хоч... хоч, То...т о, Не то...н е то</i>	<i>І...і, ні...ні ані...ані</i>	<i>Проте, зате, однак</i>	<i>виражену вказівним прислівни- ками там, тут, туди, звідти, скрізь, всюди</i>	<i>як, як тільки, ледве, коли, поки, доти, скоро, під час того як, після того як</i>	<i>як, що, щоб, аж, ніби, наче, неначе, мов, немов, ніж, чим...ти м, скільк- и, наскільки , як</i>	<i>як, ніби, неначе, мов, немов, немовби немовби то</i>	<i>бо, тому що, через те що, від того що, завдяк и тому що, оскільки и, тому, затим</i>	<i>щоб, для того щоб, з тим щоб, аби, хай, для того , на те, з тим</i>	<i>якщо, коли (мо- жна замінити на якщо), коли б (можна замінити на якби), якби, як, аби, тільки б.</i>	<i>хоч (хоча), дарма що, незважаючи на те що, як не, куди не, хай (нехай)</i>	<i>щоб, так що</i>	<i>хто, що, який, чий, котрий, де, куди, звідки, коли, відколи, як та сполучників що, як, щоб, ніби, мов, наче, неначе</i>	<i>о іменником який, чий, котрий, що, де, куди, звідки, коли, щоб, як, ніби, наче, неначе</i>	

СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ

Вид підрядної частини	На яке питання відповілає	Сполучники, сполучні слова	Приклади
ОЗНАЧАЛЬНА (рос.-определи- тельное)	<i>Який? Яка? Яке?</i>	Що, щоб, мов, ніби, як наче, неначе. <i>Який, чий, котрий, де, куди, звідки, як</i>	Люблю я дуже ті лілі(які?), коли взома у нас збиралися гості. I I,(коли).
З'ЯСУВАЛЬНА (рос.- пояснительное)	Питання непрямих відмінків <i>Кого? Чого? Кому? Чому? т.д.</i>	Що, щоб, як, мов, немов, ніби, наче, якби, коли, чи. <i>Хто, що, який, котрий, де, чий, куди, коли, звідки, як</i>	Дивлюся (на що?), як на морі гразють хвилі. I I, (як). У кого діла світлі, у того слова ясні. (У кого), I I.
ОБСТАВИННІ (рос.- обстоятельствоное)			
МІСЦЯ	<i>Де? Куди? Звідки?</i>	<i>Де, куди, звідки</i>	Обізналась трава на осонні (де?), де джерельце з-під каменя б'є(М.Сингаївський). I I,(де).
ЧАСУ	<i>Коли? Відколи? Як довго? З якого часу? До якого часу?</i>	Коли, поки, доки, допоки, ледве, як тільки, відтоді як, з того часу як, після того як, в міру того як, в той час коли, в той час як.	Вже обтрусили айстри роси (коли?), коли торкнув їх вітру змах. (В.Сосюра). I I, (коли).
СТУПЕНЯ І СПОСОБУ ДІЇ	<i>Як? Яким способом? Якою мірою? Наскільки?</i>	Як, що, щоб, ніж, чим, мов, немов, наче, неначе. <i>Як, скільки, наскільки</i>	Сонце так світить- ласкаво(як?), що аж каміння сміється(М.Коцю- бинський). I I, (що).
ПОРІВНЯЛЬНА	<i>Як? Подібно до чого? Як саме?</i>	Як, мов, немов, немовби, наче, неначе, ніби.	Сонечко грає(як саме?), мов розкипа- лось по землі золотим промінням(Марко Ведюк). I I,(мов).
МЕТИ	<i>Для чого? З якою метою?</i>	Щоб	Погасли береги (з якою метою?), щоб море зсвіяло. (М.Рильський) I I, (щоб).
ПРИЧИННІ	<i>Чому? Через що? З якої причини?</i>	Бо, що, тому що, через те що, завдяки тому що, у зв'язку з тим що, оскільки	Люблю людей землі своїї (чому?), бо я землі своїї син (В.Сосюра). I I, (бо).

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ В СКЛАДНОСУРЯДНОМУ РЕЧЕННІ

Таблиця 9.

№	Правила	Приклади
1.	Головний розділовий знак – кома – ставиться в переважній більшості випадків	<i>Прароплав раптом звернув, і довга, спокійна смуга річки простяглася далі до ледве помітних пагорків на обрії (В.Підмогильний).</i>
2.	Кома не ставиться перед одиничними сполучниками і, й, та (= і) , коли в першому простому реченні є спільний член речення або неповнозначне слово для другого речення	<i>Тоді я звертався до них і ми перекидаємось словами (М.Хвильовий).</i>
3.	Кома не ставиться перед одиничними сполучниками і, й, та (= і), або, чи (=або) , якщо складне речення питальне, спонукальне чи окличне	<i>Чого світання так ясніє в небі і ген сріблиться пісенька дзвінка? (М.Стельмах).</i>
4.	Зрідка між частинами складносурядного речення ставиться тире , коли друга частина виражає наслідок, висновок, раптовість, різке протиставлення, швидку зміну подій і вимовляється з підвищенням тону	<i>Він летить – і пізні птахи ховають голови під крила (М.Йогансен). Чужих два слова в пісні буде – і пісня вся тоді чужа (Д.Павличко).</i>
5.	Між ускладненими або далекими за змістом частинами може ставитися крапка з комою	<i>Встала й весна, чорну землю сонну розбудила, уквітчала її рястом, барвінком укрила; і на полі жайворонок, соловейко в гаї землю, убрану весною, вранці зустрічас (Т.Шевченко).</i>

Кома у складносурядному реченні

- Кома ставиться між частинами складносурядного речення, поєднаними сполучниками і (й), та, а, але, проте, зате, однак, або...або, чи...чи, ні...ні, то...то, не то...не то, хоч...хоч (Сонечко зайшло, і надворі почало вже темніти).
- Кома не ставиться, якщо перед єднальним чи розділовим сполучником у складносурядному реченні є спільний другорядний член, що стосується обох простих речень (На хвилину раптом стихли голоси і спинились тіні).
- Кома не ставиться між простими реченнями, що входять до складносурядного і тоді, коли для обох простих речень є спільним не тільки повнозначне слово, а й неповнозначне (Лише гул од копит степом котився та хліба шелестіли).
- Також кома не ставиться між двома питальними, спонукальними або окличними реченнями, з'єднаними сполучниками і (й), та (у значенні і), або, чи (Котра зараз година і коли вже прибуде потяг?).

СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ - ОБСТАВИННІ

ВИДИ РЕЧЕНЬ	СПОЛУЧНИКИ
МІСЦЯ	 НЕ МАЮТЬ СПОЛУЧНИКІВ
ЧАСУ	ЯК ТІЛЬКИ, ЯК
СТУПЕНЯ І СПОСОБУ ДІЇ	ЩОБ, ЩЕ ЯК, МОВ, ЧИМ-ТИМ, НІЖ, НАЧЕ
МЕТИ	ДЛЯ ТОГО ЩОБ, АБИ, З ТИМ ЩОБ, ЩОБ
ПРИЧИНИ	ВІД ТОГО ЩО, ЧЕРЕЗ ТЕ ЩО, ТОМУ ЩО, БО

Основні способи словотворення

Способи словотворення	Приклади
Префіксальний Суфіксальний	<i>бігти</i> → <i>прибігти</i> <i>слухати</i> → <i>слухач</i> , <i>день</i> → <i>денний</i>
Префіксально-суфіксальний Безафіксний	<i>ліс</i> → <i>пролісок</i> <i>блакитний</i> → <i>блакить</i> , <i>пробігати</i> → <i>пробіг</i>
Складання слів та основ	<i>телефон</i> , <i>автомат</i> → <i>телефон-автомат</i> , <i>лід і ходити</i> → <i>льодохід</i>
Складання скорочених основ	<i>заробітна плата</i> → <i>зарплата</i> , <i>Організація Об'єднаних Націй</i> → <i>ООН</i>
Зрощення слів	<i>мало</i> <i>відомий</i> → <i>маловідомий</i> , <i>перекоти поле</i> → <i>перекотиполе</i>
Перехід однієї частини мови в іншу	<i>майбутнє</i> (як е?) <i>покоління</i> → <i>близьке майбутнє</i> (щ о?)

ТЕКСТ

**ЗВ'ЯЗАНІ
ЗА ЗМІСТОМ
РЕЧЕННЯ**

МЕТА

ОСНОВНА ДУМКА

ТЕМА

ЗАГОЛОВОК

БУДОВА ТЕКСТУ

ЗАЧИН

**ПОЧИНАЄ
ТЕКСТ**

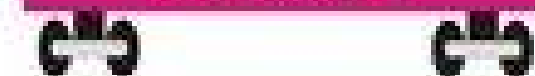
**ОСНОВНА
ЧАСТИНА**

**РОЗКРИВАЄ ДУМКУ,
ПОДАНУ В ЗАЧИНІ**

КІНЦІВКА

**ЗАВЕРШУЄ
ТЕКСТ**

**ПІДВОДИТЬ
ДО ВИСНОВКУ**

СТИЛІ МОВЛЕННЯ

НАЗВА СТИЛЮ	ДЕ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ВИСЛОВЛЮВАННЯ	ОСНОВНІ ВИДИ (ЖАНРИ)
РОЗМОВНИЙ	У колі близьких людей, за неофіційних обставин	Розмова на побутову тему, лист до близької людини
НАУКОВИЙ	У науці, освіті, техніці	Лекція, монографія, наукова стаття, підручник
ХУДОЖНИЙ	У художній літературі, в усній народній творчості	Вірш, поема, оповідання, повість, роман, п'єса, казка
ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ	У суспільному житті	Промова, звернення, виступ на мітингу, газетна чи журнальна стаття про життя суспільства
ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИЙ	У стосунках між державами (дипломатії), юриспруденції (судочинстві), у службових стосунках, ділових паперах	Закон, постанова, наказ, статут, заява, розписка, протокол, план роботи, оголошення, угода
ЦЕРКОВНИЙ (КОНФЕСІЙНИЙ)	У церкві, релігійній громаді	Молитва, проповідь, богослужбові книги

ТИПИ МОВЛЕННЯ

Назва типу	На яке питання відповідає	Про що йдеться у висловлюванні
<i>Розповідь</i>	<i>що відбулося?</i>	Про дії особи або предмета, про події
<i>Опис</i>	<i>який? яка? яке? які?</i>	Про ознаки предмета або особи
<i>Роздум</i>	<i>чому?</i>	Про причиново-наслідкові зв'язки між явищами, діями, ознаками
<i>Оцінка предмета або явища</i>	<i>який? яка? яке? які?</i>	Про ставлення до предмета або явища, його значення

ЗАПЕРЕЧНУ ЧАСТКУ **НЕ** ПИШЕМО ОКРЕМО

З ДІЄСЛОВАМИ ТА ЙОГО ФОРМАМИ
(КРІМ ДІЄПРИКМЕТНИКА): НЕ СПИТЬ, НЕ ПОЧУВШИ
ПРАЦЮ НЕ ЗАКІНЧЕНО. ПІДЛОГУ НЕ ВИМИТО.

З ДІЄПРИКМЕТНИКОМ, ПРИКМЕТНИКОМ **У РОЛІ**
ПРИСУДКА: ВІРШ НЕ ПРОЧИТАНИЙ. НІЧ НЕ ТЕМНА.

ЯКЩО ДІЄПРИКМЕТНИК МАЄ **ЗАЛЕЖНІ СЛОВА**
Я ВІДКЛАВ НЕ ЗАКІНЧЕНУ ЗВЕЧОРА ПРАЦЮ.

ПРИ ПРОТИСТАВЛЕННІ З УСІМА ЧАСТИНАМИ МОВИ
НЕ СЛАВА, А ГАНЬБА; НЕ ДЕШЕВИЙ, А ДОРОГИЙ

З ЧИСЛІВНИКАМИ, ЗАЙМЕННИКАМИ, СПОЛУЧНИКАМИ,
ПРИЙМЕННИКАМИ, ПРИСЛІВНИКАМИ:
НЕ ТРИ, НЕ ТИ, НЕ ЩОБ БУЛО, НЕ ДО ЛАДУ, НЕ ІНАКШЕ

ПРАВОПИС ПРЕФІКСІВ

НЕ-, ПЕРЕ-	Б Е З З М І Н	НЕУК, НЕВОЛЯ, ПЕРЕРВА
ПЕРЕД-, ПРЕД-		ПЕРЕДБАЧИТЬ, ПРЕДТЕЧА
РОЗ-, БЕЗ-, ЧЕРЕЗ-, МІЖ-, ВІД-, ПІД-, НАД-, ПОНАД-, ОБ-, ОБІ-, ЗІ-		РОЗКІШНИЙ, БЕЗСИЛЛЯ МІЖШКІЛЬНИЙ, ВІДЧАЙ, ПІДПИС НАДКУСИТИ, ПОНАДМІРНИЙ ОБСТРІЛ, ОБІЗВАТИ, ЗІМ'ЯТИ
ПРЕ-	НАЙБІЛЬША МІРА ОЗНАКИ	ПРЕМУДРИЙ, ПРЕГАРНО
	СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКІ СЛОВА	ПРЕПОДОБНИЙ, ПРЕСТОЛ
	В ОКРЕМИХ СЛОВАХ	ПРЕЗИРСТВО
ПРІ-	ТІЛЬКИ В ТРЬОХ СЛОВАХ	ПРІЗВИЩЕ, ПРІРВА, ПРІЗВИСЬКО
ПРИ-	ПРИЄДНАННЯ, НАБЛИЖЕННЯ	ПРИЩІПКА, ПРИЛІТ
	НЕПОВНОТА ДІЇ	ПРИСІСТИ, ПРИСМАК
С-, З-	ПЕРЕД К, П, Т, Ф, Х	СКРУТА, СПИТАТИ, СТИСК, СФОРМУВАТИ, СХОВАТИ
	В ІНШИХ ВИПАДКАХ	ЗМИТИ, ЗСУНУТИ, ЗЧАВИТИ

ПРАВОПИС ПРЕФІКСІВ

НЕ-, ПЕРЕ-	Б Е З З М І Н	НЕУК, НЕВОЛЯ, ПЕРЕРВА
ПЕРЕД-, ПРЕД-		ПЕРЕДБАЧИТЬ, ПРЕДТЕЧА
РОЗ-, БЕЗ-, ЧЕРЕЗ-, МІЖ-, ВІД-, ПІД-, НАД-, ПОНАД-, ОБ-, ОБІ-, ЗІ-		РОЗКІШНИЙ, БЕЗСИЛЛЯ МІЖШКІЛЬНИЙ, ВІДЧАЙ, ПІДПИС НАДКУСИТИ, ПОНАДМІРНИЙ ОБСТРІЛ, ОБІЗВАТИ, ЗІМ'ЯТИ
ПРЕ-	НАЙБІЛЬША МІРА ОЗНАКИ	ПРЕМУДРИЙ, ПРЕГАРНО
	СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКІ СЛОВА	ПРЕПОДОБНИЙ, ПРЕСТОЛ
	В ОКРЕМИХ СЛОВАХ	ПРЕЗИРСТВО
ПРІ-	ТІЛЬКИ В ТРЬОХ СЛОВАХ	ПРІЗВИЩЕ, ПРІРВА, ПРІЗВИСЬКО
ПРИ-	ПРИЄДНАННЯ, НАБЛИЖЕННЯ	ПРИЩІПКА, ПРИЛІТ
	НЕПОВНОТА ДІЇ	ПРИСІСТИ, ПРИСМАК
С-,	ПЕРЕД К, П, Т, Ф, Х	СКРУТА, СПИТАТИ, СТИСК, СФОРМУВАТИ, СХОВАТИ
З-	В ІНШИХ ВИПАДКАХ	ЗМИТИ, ЗСУНУТИ, ЗЧАВИТИ

Правопис прикладок

Залежить від семантики поєднаних складників

Пишеться окремо

Пишеться через дефіс

1. Прикладкою виступає
вида пара:

*трава звіробій,
місто Київ*

2. Узгоджуваний іменник,
що має означальне (атри-
бутивне) значення, висту-
пає в препозиції до озна-
чуваного іменника:

*богатыр хлопець,
красуня дівчина*

1. Прикладного виступає родова
назва:

*звіробій-трава,
Київ-град*

2. Узгоджуваний іменник виступає
в ролі прикладки в постпозиції:

*хлопець-богатыр,
дівчина-красуня*

3. Прикладка входить до складу тер-
міна, перетворюючи словосполу-
чення на складний іменник без спо-
лучного звука, вона втрачає атри-
бутивне значення:

гриб-паразит, жук-короїд

4. Якщо пояснювальний іменник і при-
кладка можуть мінятися місцями:

*учитель-словесник і словесник-учитель,
художник-пейзажист і пейзажист-художник*

НЕПРАВИЛЬНО

Бігати по вулицям
Більш висока
Більше ста осіб
В алфавітному порядку
В дев'ять годин
В деякій мірі це стосується
В кінці кінців
В минулому році
В якості туриста побував
Ведучий спеціаліст
Відмінити закон
Вірний результат
Виділити свої пріоритети

ПРАВИЛЬНО

Бігати вулицями
Вища
Понад (більш ніж) сто осіб
За абеткою (алфавітом)
О дев'ятій годині
Певною мірою це стосується
Зрештою, врешті-решт
Торік
Як турист побував
Провідний спеціаліст
Скасувати закон
Правильний результат
Виокремити свої пріоритети

Правильно:

згідно з наказом
відповідно до інструкції
проректор з наукової роботи
лекція з математики
повідомити факсом
робота за сумісництвом
після розгляду заяви
незважаючи на це
комісія з питань
на замовлення
за формою
за допомогою
за наявності, у разі
тому що, оскільки
деякою мірою
завод, що виробляє
залежно від

Неправильно:

згідно наказу
у відповідності з інструкцією
проректор по науковій роботі
лекція по математиці
повідомити по факсу
робота по сумісництву
по розгляді заяви
не дивлячись на це
комісія по питанням
по замовленню
по формі
при допомозі
при наявності
так як
в деякій мірі
завод по виробництву
в залежності від